

REDOVISNINGSRÅDET

UTTALANDE FRÅN REDOVISNINGSRÅDETS AKUTGRUPP DECEMBER 2002

URA 20 NÄR SKALL SPECIALFÖRETAG, BILDAT FÖR ETT SPECIELLT ÄNDAMÅL, OMFATTAS AV KONCERNREDOVISNINGEN?

Enligt punkt 9 i RR 22, Utformning av finansiella rapporter får ett företags finansiella rapporter inte beskrivas vara i överensstämmelse med Redovisningsrådets rekommendationer om de inte uppfyller samtliga krav i alla tillämpliga rekommendationer och tillämpliga uttalanden från Redovisningsrådets Akutgrupp. Akutgruppens uttalanden behöver, i likhet med Redovisningsrådets rekommendationer, inte tillämpas på oväsentliga poster.

Referens: SIC 12, Consolidation – Special Purpose Entities samt RR 1:00, Koncernredovisning.

FRÅGESTÄLLNING

1. Ett företag kan bildas med ett begränsat och väldefinierat syfte, exempelvis att genomföra ett leasingavtal, ett forsknings- och utvecklingsprojekt eller en värdepapperisering av finansiella tillgångar. Ett sådant specialföretag (Special Purpose Entity, SPE) kan ha form av ett aktiebolag, en stiftelse, ett handelsbolag eller ett enkelt bolag. Ett SPE bildas ofta med långtgående, och ibland permanenta, begränsningar vad gäller styrelsens, förvaltarens eller ledningens möjligheter att fatta beslut som gäller den löpande verksamheten. Många gånger kan de riktlinjer som rör den löpande verksamheten inte ändras, annat än möjligen genom beslut av dess grundare eller huvudman (dvs. verksamheten styrs av en "autopilot").
2. Huvudman (eller det företag för vars räkning ett SPE bildades) överför ofta tillgångar till ett SPE, erhåller rätten att använda tillgångar som ägs av ett SPE eller utför tjänster åt ett SPE, medan andra intressenter (finansiärerna) finansierar verksamheten i ett SPE. Ett företag som genomför transaktioner med ett SPE (vanligen grundaren eller huvudmannen) kan i praktiken utöva det bestämmande inflytandet över ett SPE.
3. Ett vinstintresse avseende ett SPE kan ta sig många olika former, exempelvis ett räntebärande instrument, ett egetkapitalinstrument, ett vinstandelsbevis, en rätt till överskott eller ett leaseavtal. Vissa av dessa instrument kan ge innehavaren endast en fast förutbestämd avkastning medan andra ger innehavaren rättigheter eller tillgång till andra framtida ekonomiska fördelar som ett SPE genererar. I de flesta fall behåller grundaren eller huvudmannen (eller det företag för vars räkning ett SPE bildades) rätten att få del av en betydande del av avkastningen från ett SPE:s verksamhet även om denne endast äger en liten del eller inget alls av ett SPE:s egna kapital.
4. Enligt RR 1:00, Koncernredovisning, skall koncernredovisningen omfatta dotterföretag över vilka moderföretaget utövar ett bestämmande inflytande. Rekommendationen ger emellertid ingen uttrycklig vägledning för vad som gäller för ett SPE.
5. Frågan gäller i vilka fall som ett SPE skall omfattas av koncernredovisningen.
6. Detta uttalande omfattar inte förmånsbestämda pensionsplaner eller program för anställdas köp av aktier i ett företag.

7. En överföring av tillgångar från ett företag till ett SPE kan utgöra en försäljning för företaget. Även om överföringen utgör en försäljning kan bestämmelserna i RR 1:00, Koncernredovisning, och detta uttalande, leda till att ett SPE skall omfattas av koncernredovisningen. Detta uttalande behandlar inte i vilka fall en överföring av tillgångar skall redovisas som en försäljning eller hur konsekvenserna av en sådan försäljning skall elimineras när koncernredovisningen upprättas.

BEDÖMNING

8. Ett SPE skall omfattas av koncernredovisningen när den ekonomiska innebörden av affärsförbindelserna mellan ett företag och ett SPE tyder på att företaget utövar ett bestämmande inflytande över ett SPE.
9. Ett bestämmande inflytande över ett SPE kan utövas genom att verksamheten bedrivs på ett förutbestämt sätt (verksamheten drivs genom en "autopilot") eller på annat sätt. Koncernredovisningsreglerna anger flera situationer när ett bestämmande inflytande utövas trots att ett företag äger 50 % eller mindre av rösterna i ett annat företag. På samma sätt kan ett bestämmande inflytande förekomma även när ett företag äger endast en liten del eller inget alls av det egna kapitalet i ett SPE. En tillämpning av begreppet "bestämmande inflytande" förutsätter, i varje enskilt fall, en bedömning med hänsyn tagen till alla relevanta faktorer.
10. Förutom i de fall som beskrivs i RR 1:00, Koncernredovisning, punkt 21 är följande omständigheter exempel på när ett företag utövar ett bestämmande inflytande över ett SPE och därför skall inkludera SPE i koncernredovisningen (ytterligare exempel ges i bilaga)
- a) verksamheten i ett SPE bedrivs, i allt väsentligt, för företagets räkning i enlighet med dess behov, så att företaget kan dra fördel av verksamheten i ett SPE,
 - b) företaget har i praktiken rätt att fatta beslut om att erhålla huvuddelen av de förmåner som verksamheten i ett SPE ger upphov till, eller har delegerat denna rätt genom att sätta upp en "autopilot",
 - c) företaget har i praktiken rätt att erhålla huvuddelen av förmånerna i ett SPE och kan därför vara exponerat för de risker som är förknippade med verksamheten i ett SPE eller
 - d) företaget står i praktiken för huvuddelen av de risker som är förknippade med ägandet av ett SPE eller dess tillgångar i syfte att erhålla fördelar som verksamheten ger upphov till.
11. Att den löpande verksamheten i ett SPE är förutbestämd av ett företag (huvudmannen eller annan intressent) innebär inte att dotterföretaget skall undantas från koncernredovisningen av det skäl som anges i punkt 6 i RR 1:00, Koncernredovisning (dvs. att det föreligger betydande och varaktiga hinder som i väsentlig grad begränsar moderföretagets möjligheter att utöva sitt inflytande).

ÖVERVÄGANDEN

12. Av punkt 6 i RR 1:00, Koncernredovisning, framgår att koncernredovisningen skall omfatta moderföretag och dess dotterföretag med vissa undantag. I punkt 4 definieras ett moderföretag som "ett företag som har ett eller flera dotterföretag" och ett dotterföretag som "ett företag över vilket ett annat företag (moderföretaget) har ett bestämmande inflytande" samt bestämmande inflytande som "en rätt att utforma ett företags strategier i syfte att erhålla ekonomiska fördelar". Av punkt 35 i den av Redovisningsrådet översatta Föreställningsram för utformning av finansiella rapporter framgår att "för att information på ett korrekt sätt skall återge de transaktioner och andra händelser som den avser att återge, är det nödvändigt att de redovisas i enlighet med ekonomisk innebörd och inte enbart i enlighet med juridisk form" (se även punkt 18 b) II) i RR 22, Utformning av finansiella rapporter).

13. Ett bestämmande inflytande över ett annat företag förutsätter förmåga att ange hur dess beslut skall fattas oavsett om denna förmåga faktiskt utnyttjas eller ej. Av definitionen i punkt 4 i RR 1:00, Koncernredovisning, framgår emellertid att det inte räcker med en rätt att utforma ett annat företags strategier. Det måste därtill finnas ett syfte att erhålla förmåner från företagets verksamhet.
14. Ett SPE verkar ofta på ett förutbestämt sätt så att inget företag har uttrycklig rätt att fatta beslut som gäller den löpande verksamheten efter dess bildande (dvs. SPE styrs av en "autopilot"). Så gott som samtliga rättigheter, skyldigheter och andra aktiviteter som kan kontrolleras är förutbestämda och begränsade av avtalsvillkor som anges vid bildandet. I fall som dessa kan huvudmannen, eller andra som får del av förmånerna i ett SPE, utöva ett bestämmande inflytande även om detta är mycket svårt att fastställa eftersom så gott som alla beslut som gäller verksamheten är förutbestämda. Det förhållande att verksamheten i ett SPE är förutbestämd genom en "autopilot" visar emellertid ofta, att den som förutbestämt verksamheten för egen vinning vid bildandet av ett SPE, också utövar det bestämmande inflytandet fortsättningsvis.
15. Av punkt 6 i RR 1:00, Koncernredovisning, framgår att ett dotterföretag skall undantas från koncernredovisningen om det föreligger betydande och varaktiga hinder som i väsentlig grad begränsar moderföretagets möjligheter att utöva sitt inflytande. Om huvudmannen eller annan intressent förutbestämmer vad som skall gälla för verksamhet är det ofta ett uttryck för att företaget utövar ett bestämmande inflytande och inte en sådan inskränkning som anges i punkt 6 i RR 1:00.

BYTE AV REDOVISNINGSPRINCIP

Byte av redovisningsprincip skall redovisas i enlighet med RR 5, Redovisning av byte av redovisningsprincip.

ÖVERENSSTÄMMELSE MED SIC

Detta uttalande stämmer överens med SIC 12, Consolidation – Special Purpose Entities.

BILAGA

Syftet med bilagan är att åskådliggöra hur rekommendationen är tänkt att tillämpas samt att bidra till förståelsen av dess innehåll.

INDIKATORER PÅ NÄR ETT FÖRETAG UTÖVAR ETT BESTÄMMANDE INFLYTANDE ÖVER ETT SPE

De exempel som ges i punkt 10 i detta uttalande är avsedda som typfall vid bedömningen av hur ett visst upplägg skall redovisas mot bakgrund av kravet på substans över form. Den vägledning som ges i uttalandet och denna bilaga är inte tänkt att vara en uttömmande förteckning över de villkor som tillsammans måste vara uppfyllda för att ett SPE skall omfattas av koncernredovisningen.

a) Verksamhet

Verksamheten i ett SPE bedrivs, i allt väsentligt, för det rapporterade företagets räkning, vilket, direkt eller indirekt, bildat ett SPE i enlighet med sina specifika behov i verksamheten. Exempel är när

- den väsentliga verksamheten i ett SPE är att förse ett företag med långsiktigt kapital eller att medverka till finansieringen av ett företags löpande verksamhet eller
- ett SPE tillhandahåller för ett företag löpande verksamhet viktiga varor eller tjänster vilka, i avsaknad av ett SPE, skulle ha tillhandahållits av företaget självt.

Att ett företag är ekonomiskt beroende av det rapporterade företaget (exempelvis på grund av att det rapporterade företaget är en viktig kund) innebär inte, nödvändigtvis, att det rapporterade företaget utövar ett bestämmande inflytande över det andra företaget.

b) Beslutsfattande

Det rapporterade företaget har, i praktiken, rätt att utöva eller erhålla ett bestämmande inflytande över ett SPE eller dess tillgångar, inklusive viss rätt att fatta beslut efter att ett SPE bildats. En sådan rätt att fatta beslut kan utövas genom upprättandet av en ”autopilot”.

Exempel på detta är

- rätt att ensidigt upplösa ett SPE,
- rätt att ändra stiftelseurkunden eller stadgar för ett SPE eller
- rätt att förhindra föreslagna förändringar i stiftelseurkunden eller stadgar för ett SPE.

c) Förmåner

Det rapporterade företaget har, i praktiken, rätt att erhålla merparten av de förmåner som är förknippade med ett SPE:s verksamhet på grund av bestämmelse i bolagsordningen, avtal, stiftelsehandlingar eller annan överenskommelse eller mekanism. Sådana rättigheter till förmåner kan vara ett uttryck för ett bestämmande inflytande när de utformats till förmån för det företag som genomför transaktioner med ett SPE och detta företag kan dra nytta av förmånerna baserat på ett SPE:s finansiella resultat.

Exempel på detta är

- det rapporterade företaget har rätt att erhålla merparten av de förmåner som delas ut av ett SPE i form av framtida nettokassaflöden, vinster, nettotillgångar eller andra ekonomiska förmåner eller
- det rapporterade företaget har en residual rätt till merparten av ett eventuellt överskott i ett SPE genom planerad utdelning eller vid dess likvidering.

d) Risker

Ett uttryck för om ett företag kan utöva ett bestämmande inflytande kan erhållas genom att bedöma vem som står för de risker som uppkommer i samband med transaktioner med ett SPE. Ofta lämnar det rapporterande företaget en direkt eller indirekt garanti för avkastningen eller kapitalet till dem som tillhandahållit huvuddelen av det kapital som finansierar ett SPE. Genom garantin bär det rapporterande företaget de risker som är förknippade med ägandet och de som satsat kapital är, i praktiken, jämställda med långgivare eftersom deras risker är begränsade.

Exempel på detta är att

- de som satsat kapital inte har en väsentlig residual rätt i ett SPE:s nettotillgångar,
- de som satsat kapital inte har rätt till de framtida ekonomiska fördelar som uppkommer i ett SPE,
- de som satsat kapital inte är nämnvärt exponerade för de risker som är förknippade med nettotillgångarna eller verksamheten i ett SPE eller
- de som satsat kapital erhåller huvuddelen av sin ersättning för att ha satsat kapital i form av ränta eller utdelning motsvarande en kreditgivares avkastning på utlånat kapital.

